

Socioseksualnost kao moderator asortativnog uparivanja u tamnoj trijadi

Seršić, Melita

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:194825>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Melita Seršić

**SOCIOSEKSUALNOST KAO MODERATOR ASORTATIVNOGA UPARIVANJA U
TAMNOJ TRIJADI**

Diplomski rad

Rijeka, 2019.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Melita Seršić

**SOCIOSEKSUALNOST KAO MODERATOR ASORTATIVNOGA UPARIVANJA U
TAMNOJ TRIJADI**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Jasna Hudek-Knežević

Rijeka, 2019.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradila samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice prof. dr. sc. Jasne Hudek-Knežević.

Rijeka, rujan 2019.

SAŽETAK

Cilj ovoga rada bio je istražiti asortativno uparivanje za crte tamne trijade i ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. Dodatno, svrha rada bila je ispitati koji mehanizmi se nalaze u podlozi asortativnoga uparivanja: inicijalno uparivanje ili konvergencija te aktivno uparivanje ili socijalna homogamija. Također, cilj rada bio je istražiti moderatorski efekt socioseksualnosti na disortativnost u crtama tamne trijade i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. U istraživanju je sudjelovalo 205 heteroseksualnih parova. Ispitanici su imali zadatak ispuniti upitnik socioseksualnosti i mjeru tamne trijade Prljavih dvanaest. Rezultati podržavaju hipotezu o asortativnom uparivanju u tamnoj trijadi. Rezultati istraživanja također podržavaju hipoteze o inicijalnom i aktivnom uparivanju u tamnoj trijadi. Provedena je regresijska analiza u svrhu ispitivanja moderatorskoga efekta socioseksualnosti na disortativnost u mjerama tamne trijade. Ispostavilo se da je samo socioseksualnost muškaraca povezana s disortativnosti u ukupnom rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.

Ključne riječi: asortativno uparivanje, disortativno uparivanje, inicijalno uparivanje, aktivno uparivanje, tamna trijada, Prljavih dvanaest, socioseksualnost

ABSTRACT

The aim of this study was to assess assortative mating for Dark Triad traits and the total score of the Dark Triad measure known as Dirty Dozen. In addition, the goal of the study was to examine which mechanisms are in the basis of assortative mating: initial mating or convergence, active mating or social homogamy. The additional aim was to explore a moderator effect of sociosexuality on both disassortativeness in the Dark Triad traits and the total score of the Dirty Dozen questionnaire. 205 heterosexual couples have participated in the study. The participants were asked to fill in the Dirty Dozen and sociosexuality questionnaire. The results supported the hypothesis about assortative mating in the Dark Triad. The results also supported the hypothesis about initial and active assortment. Regression analysis was carried for the purpose of exploring moderator effect of sociosexuality on disassortativeness in the Dark Triad measures. It turned out that only male sociosexuality has been related to disassortativeness in the total score of the Dirty Dozen measure.

Keywords: assortative mating, disassortative mating, initial assortment, active assortment, Dark Triad, Dirty Dozen, sociosexuality

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Crte tamne trijade i asortativno uparivanje	1
1.2. Mehanizmi u podlozi asortativnoga uparivanja za crte ličnosti	4
1.2.1. Inicijalno uparivanje i konvergencija	4
1.2.2. Aktivno uparivanje i socijalna homogamija	5
1.3. Posljedice asortativnoga uparivanja	7
1.3.1. Genetske posljedice	7
1.3.2. Socijalne posljedice	8
1.3.3. Psihološke posljedice	8
1.4. Psihosocijalni korelati tamne trijade	8
1.5. Socioseksualnost u romantičnim odnosima	9
1.5.1. Opis i mjerenje konstrukta	9
1.5.2. Interseksualne i intraseksualne razlike u socioseksualnosti i njihovo objašnjenje	10
1.5.3. Socioseksualnost i obilježja romantičnih odnosa	12
2. Metoda	15
2.1. Ispitanici	15
2.2. Mjerni instrumenti	15
2.3. Postupak	16
3. Rezultati	18
3.1. Asortativno uparivanje u tamnoj trijadi	20
3.2. Moderatorski efekt socioseksualnosti na disortativnost u tamnoj trijadi	21
4. Diskusija	25
5. Zaključak	32
Literatura	33

1. Uvod

Asortativno uparivanje tendencija je sustavnome uparivanju pojedinaca na temelju sličnosti u njihovim osobinama. Sličnost (*asortativnost* ili pozitivno uparivanje) vidljiva je u značajnim pozitivnim korelacijama rezultata partnera na mjerama istih obilježja, a komplementarnost (*disortativnost* ili negativno uparivanje) u značajnim negativnim korelacijama na tim mjerama (Luo, 2017). Znanstvenici iz različitih grana znanosti na brojne načine pristupaju proučavanju asortativnoga uparivanja. Na primjer, sociolozi istražuju odabir partnera jer brakovi utječu na, primjerice, raspodjelu bogatstva; kulturolozi istražuju načine na koje ustanove promiču asortativno uparivanje; socijalni psiholozi bave se privlačnošću, najčešće nužnom za uparivanje, psiholozi ličnosti bave se dispozicijama pojedinaca koje utječu na odabir partnera (Buss, 1985).

Asortativno uparivanje javlja se za brojne karakteristike. Sličnost s partnerom pokazala se sustavno najvećom za varijable (korelacije između varijabli navedene su u zagradama) dobi (.70-.90) i obrazovanja (.40-.60). Manja sličnost između partnera utvrđena je za varijable stavova (.40-.70) i vrijednosti (.10-.40), kognitivnih sposobnosti i inteligencije (.20-.40), tjelesnih obilježja, na primjer visine, težine i različite biološke markere fizičkoga zdravlja (.10-.20) (Buss, 1985; Luo, 2017; Watson i sur., 2004).

U istraživanjima asortativnoga uparivanja za osobine ličnosti navode se uglavnom pozitivne korelacije između partnera, no rijetko veće od .30 (Buss, 1985; Luo, 2017; Watson i sur., 2004). Youyou, Stillwell, Schwartz i Kosinski (2017) zabilježili su relativno snažnu sličnost između partnera na biheviornalnim mjerama te gotovo nezamjetnu do nisku sličnost na mjerama samoprocjene crta ličnosti petofaktorskoga modela. Nadalje, rezultati McCrae i suradnika (2008) uglavnom ukazuju na nisko do umjereno pozitivno uparivanje za crte otvorenosti, ugodnosti, savjesnosti i neuroticizma. Nešto su manje konzistentni nalazi uparivanja za ekstraverziju (Kardum, Hudek-Knežević, Schmitt i Čović, 2016).

1.1. Crte tamne trijade i asortativno uparivanje

Prisutnost asortativnoga uparivanja utvrđena je za različite socijalno nepoželjne psihološke karakteristike poput antisocijalnoga ponašanja, zlouporabe droga, sklonosti kriminalu i psihijatrijske poremećaje (Boutwell, Beaver i Barnes, 2012; Krueger, Moffit, Caspi, Bleske i Silva, 1998; Merikangas, 1982). Također, istraživanja su pokazala da postoji

asortativno uparivanje za crte ličnosti tamne trijade. U nastavku slijedi opis konstrukata tamne trijade i najčešće korištenih mjera.

Tamna trijada skup je od tri subkliničke crte: narcizma, psihopatije i makijavelizma (Paulhus i Williams, 2002). Prema Furnhamu, Richardsu i Paulhusu (2013) termin „*klinički uzorci*“ obuhvaća pojedince koji su trenutno nadgledani u kliničkim i forenzičkim okruženjima, dok se termin „*subklinički uzorci*“ odnosi na „kontinuirane distribucije unutar šire zajednice“. Crte tamne trijade obilježavaju socijalno nepoželjna ponašanja, sklonost samopromociji, emocionalna hladnoća, dvoličnost i agresivnost (Paulhus i Williams, 2002). Narcizam je crta ličnosti koju karakterizira divljenje vlastitim obilježjima (Muris, Merckelbach, Otgaar i Meijer, 2017). Koncept psihopatije javio se u psihijatriji kada su liječnici počeli sustavno opažati pacijente s antisocijalnim ponašanjem, smanjenom empatijom i kajanjem, neobuzdanim, samopouzdanim ponašanjem i sa sklonošću iskorištavanju (Muris i sur., 2017). Makijavelizam obuhvaća obilježja poput manipulativnosti, neiskrenosti i okorjelosti (Christie i Geis, 1970). Makijavelizam je imenovan prema talijanskom renesansnom diplomatu i političkom teoretičaru Niccolu Machiavelliju, koji je u knjizi *Il Principe* poučavao kraljeve i grofove kako osigurati svoju vladavinu kroz pažljivo osmišljene i, ako je to potrebno, okrutne i nemoralne činove. Prema tome, makijavelizam je crta ličnosti obilježena dvoličnim interpersonalnim stilom, ciničnim odbacivanjem morala i usmjerenošću na svoje interese i dobit (Muris i sur., 2017).

Inventar narcističke ličnosti (NPI; Raskin i Terry, 1988) jest najčešće korištena mjera narcizma. NPI se sastoji od 40 čestica te mjeri sljedeće aspekte narcizma: autoritet, samodostatnost, superiornost, egzibicionizam, sklonost iskorištavanju drugih, površnost i povlaštenost (Raskin i Terry, 1988). Najšire upotrebljavane skale za mjerenje psihopatije jesu: Samoprocjena psihopatije (SRP – III; Paulhus, Neumann i Hare, 2009), Ček-lista psihopatije (PCL; Hare, 1980) i Inventar psihopatske ličnosti (PPI; Lilienfeld i Andrews, 1996). SRP-III je upitnik od 64 čestice koji sadržava četiri faktora: interpersonalnu manipulaciju, okorjeli afekt, neobuzdani životni stil i sklonost zločinu (Paulhus i sur., 2009). SRP – III se može koristiti u forenzičkim situacijama; PCL se često koristi u forenzičke svrhe, a PPI se može primijeniti na kliničkim i nekliničkim uzorcima. Makijavelizam se najčešće mjeri pomoću skale MACH-IV (Christie i Geis, 1970). Skala sadrži 20 tvrdnji koje predstavljaju tri kategorije: manipulativne taktike, cinični pogled na ljudsku prirodu i odbacivanje konvencionalne moralnosti.

U meta-analizi Murisa i suradnika (2017) utvrđene su prosječne veličine efekta za odnos između crta tamne trijade: .38 za narcizam i psihopatiju, .34 za narcizam i makijavelizam te .58 za psihopatiju i makijavelizam. Autori su pretpostavili da je zajednička varijanca rezultat sličnosti sadržaja čestica (na primjer, čestice koje mjere slične odrednice ponašanja tamne trijade). Neki istraživači smatraju da je crte tamne trijade moguće smatrati dovoljno sličnima u terminima „zle strane ličnosti“ (Muris i sur., 2017). Na primjer, Jonason, Li, Webster i Schmitt (2009) predložili su mjeru koja nastoji reprezentirati zajedničku srž tamne trijade. Rezultati strukturalnoga modeliranja Bertl i suradnika (2017) pokazali su da model tamne trijade kao jedinstvene latentne srži bolje odgovara podacima uspoređujući s modelom tamne trijade sastavljene od zasebnih crta. Nadalje, korelacije između crta ne isključuju mogućnost da postoji hijerarhijska struktura unutar crta tamne trijade (Muris i sur., 2017). Na primjer, Lilienfeld i Andrews (1996) pretpostavili su da je psihopatija dominantna crta, koja se također nalazi u podlozi zloćudnih osobina makijavelizma i narcizma.

U svrhu sažetoga mjerenja tamne trijade konstruirane su dvije skale: Prljavih dvanaest („*The Dirty Dozen*“, DD; Jonason i Webster, 2010) koja sadrži 12 čestica i Kratka mjera tamne trijade („*Short Dark Triad*“, SD3; Jonason i Paulhus, 2014), koja se sastoji od 27 čestica.

Istražena je povezanost crta tamne trijade i petofaktorskoga modela ličnosti. Psihopatija i makijavelizam negativno su povezani sa savjesnošću, a narcizam je pozitivno povezan s ekstraverzijom i otvorenošću za iskustva. Makijavelizam je, nadalje, pozitivno povezan s neuroticizmom (Paulhus i Williams, 2002; Vernon, Villani, Vickers i Aitken Harris, 2008). Odnos između crta tamne trijade i šestoga faktora (iskrenost-poniznost) HEXACO modela pokazao se negativnim (Muris i sur., 2017).

Rezultati istraživanja Smith i suradnika (2014) upućivali su na prisutnost značajnoga asortativnog uparivanja za psihopatiju, granično značajnoga za makijavelizam te niskoga negativnog za narcizam. Kardum i suradnici (2016) pronašli su pozitivne i niske do umjerene korelacije između partnera za psihopatiju, makijavelizam i narcizam. Kardum, Hudek-Knežević, Gračanin i Mehić (2017) zabilježili su umjereno asortativno uparivanje za psihopatiju kod romantičnih parova.

1.2. Mehanizmi u podlozi asortativnoga uparivanja za crte ličnosti

1.2.1. Inicijalno uparivanje i konvergencija

Istraživači postavljaju pitanje dolazi li do asortativnoga uparivanja za crte ličnosti zbog (1) *inicijalnoga uparivanja*, to jest, zbog postojeće sličnosti parova na početku veze ili zbog (2) *konvergencije*, odnosno postupnoga povećanja sličnosti između parova tijekom vremena (Watson i sur., 2004). Rezultati istraživanja uglavnom idu u prilog hipotezi o inicijalnom uparivanju za većinu crta ličnosti (Humbad, Donnellan, Iacono, McGue i Burt, 2010; Luo, 2017; Watson i sur., 2004). Luo i Klohnen (2005) i Watson i suradnici (2004) pronašli su na uzorku tek vjenčanih parova, sličnost na različitim dimenzijama ličnosti (inicijalno uparivanje). Također, duljina braka nije se pokazala značajnim moderatorom sličnosti supružnika (Luo i Klohnen, 2005; Watson i sur., 2004). Gonzaga, Carter i Buckwalter (2010) istraživali su inicijalno uparivanje i konvergenciju na uzorku parova koji su se upoznali preko internetske usluge „eHarmony“. Rezultati su upućivali na postojanje inicijalnoga uparivanja za crte ličnosti, ali ne i na prisutnost konvergencije. Parovi koji su se vjenčali bili su sličniji u osobinama ličnosti nego mogući ili slučajni parovi (Gonzaga i sur., 2010). Humbad i suradnici (2010) ispitali su postoji li na uzorku od preko 1200 parova konvergencija ili odabir partnera na temelju crta ličnosti mjerenih Višedimenzionalnim upitnikom ličnosti (MPQ; Tellegen, 2003). Istraživači su zaključili da su dokazi za konvergenciju nekonzistentni. Prema tome, sličnost između supružnika bolje je objašnjavao proces odabira partnera na temelju crta ličnosti, uz mogući izuzetak agresivnih odrednica ličnosti (Humbad i sur., 2010). Međutim, rezultate svih navedenih istraživanja potrebno je razmotriti s oprezom: niti jedno istraživanje nije koristilo longitudinalni nacrt pomoću kojeg bi se najbolje mogla testirati hipoteza konvergencije, već su konvergenciju ispitali parcijalizacijom (statističkom kontrolom) duljine veze.

Rezultati istraživanja Karduma i suradnika (2016) idu u prilog hipotezi o inicijalnom uparivanju za crte tamne trijade: parovi su bili slični u crtama tamne trijade na početku veze i nisu postajali sličnijima kroz vrijeme. Inicijalno uparivanje pronađeno je za sve facete psihopatije uz blagu tendenciju povećavanju različitosti između partnera u tim facetama (divergenciji) (Kardum i sur., 2017).

1.2.2. Aktivno uparivanje i socijalna homogamija

Istraživače također zanima odražavaju li korelacije između crta ličnosti (3) *aktivno uparivanje*, odnosno sklonost uparivanju s partnerom sličnim na određenoj crti ili (4) *socijalnu homogamiju*, to jest, tendenciju upoznavanja pojedinaca iz sličnih socijalnih okruženja (npr. škola, radno mjesto, crkva) (Watson i sur., 2004). Drugim riječima, ako pojedinci sa sličnom geografskom i socijalnom pozadinom dijele i ostale karakteristike, tada je sličnost rezultat pasivnog uparivanja zbog odabira na temelju slične pozadine (Luo, 2017). Međutim, čini se da socijalna homogamija nije jedan od središnjih procesa koji dovode do sličnosti partnera. Na primjer, rezultati istraživanja Watsona, Beer i McDade – Montez (2014) pokazuju da se sličnost između partnera nije javila zbog neizravnoga efekta varijabli poput dobi i edukacije.

Pitanje zašto ljudi odabiru određenoga partnera između brojnih drugih potaknulo je razvoj nekoliko istaknutih područja istraživanja: (1) istraživanja usmjerena na proučavanje univerzalno privlačnih obilježja partnera i (2) istraživanja koja se bave karakteristikama partnera različito privlačnima različitim tipovima ljudi (Simpson i Gangestad, 1992). Univerzalno poželjna i tražena obilježja potencijalnoga partnera ugodne su karakteristike ličnosti (toplina i pouzdanost), inteligencija, zatim tjelesna privlačnost, status i resursi (Buss i Barnes, 1986; Fletcher, Simpson, Campbell i Overall, 2013). No, istraživanja su pokazala da se pojedinci značajno razlikuju u tome koja obilježja potencijalnoga partnera smatraju više ili manje važnima (Simpson i Gangestad, 1992). S obzirom na to da većina pojedinaca nema kvalitete potrebne za privlačenje romantičnoga partnera s univerzalno privlačnim obilježjima, pojedinci moraju pri procjeni potencijalnoga partnera staviti veći naglasak na neke osobine (Simpson i Gangestad, 1992). Rezultati Zentnerova (2005) istraživanja pokazali su da je sličnost samoprocjena i procjena idealnoga partnera za osobine ličnosti neznatno veća od sličnosti samoprocjena i procjena stvarnoga partnera za osobine ličnosti. Autor je pretpostavio da pronađena razlika u sličnosti odražava različite koncepcije ličnosti idealnoga partnera. Dodatno, veličina korelacija između koncepata sebe i idealnoga partnera iznosila je .50 (Zentner, 2005). Figueredo, Sefcek i Jones (2006) istražili su samoprocjene i procjene idealnoga partnera za crte petofaktorskoga modela ličnosti. Najveća pozitivna korelacija između samoprocjene i procjene idealnoga partnera na određenoj osobini (željena sličnost) pronađena je za Otvorenost te je iznosila 0.81 i 0.54 u dva istraživanja. Korelacije za ostale crte iznosile su: 0.73 za Ugodnost 0.60 za Ekstraverziju, 0.38 za Neuroticizam i 0.36 za Savjesnost. U oba

istraživanja postojala je preferencija za partnera koji je ugodniji, savjesniji, ekstravertiraniji i manje neurotičan. Prema tome, istraživači su zaključili da rezultati upućuju na prisutnost željenoga asortativnog uparivanja (Figueredo i sur., 2006). Ljudi daju prednost partnerima sa sebi sličnim obilježjima, ali nešto boljima.

Pretpostavlja se da je asortativno uparivanje evoluirana strategija zbog dvije evolucijske prednosti: povećava omjer koristi i cijene altruizma. Prvo, korelacije između osobina povećavaju sličnost članova obitelji, a homogenost obitelji povećava altruizam između njezinih članova (Buss, 1985; Watson i sur., 2004). Drugo, slični roditelji doprinose više od 50% genetskome materijalu potomaka (Luo, 2017). Selekcija za sličnost partnera bar je djelomično vođena sličnošću u fenotipu (partneri imaju slične fenotipove), a sklonosti određenom broju osobina djelomično su pod utjecajem gena (primjerice, edukacija, visina, stavovi, religioznost). Sherlock i suradnici (2016) pretpostavili su da genetski oblikovane sklonosti odabiru partnera sličnog sebi mogu utjecati na fenotipsko podudaranje, odnosno na asortativno uparivanje. Rezultati istraživanja pokazali su da je vrlo mali dio varijacije u sklonosti asortativnom uparivanju za 14 osobina bio zbog genetskog efekta (7%) ili dijeljene okoline blizanaca (0%).

Jonason, Valentine, Li i Harbeson (2011) istražili su odnos tamne trijade i preferencije partnera. Pokazalo se da osobe izražene psihopatije ne cijene crtu ljubaznosti kod potencijalnih partnera. Istraživači su pretpostavili da osobe izraženih crta tamne trijade prihvaćaju partnerove antisocijalne osobine ličnosti, poput agresivnosti i sklonosti kriminalu (Jonason i sur., 2011). U istraživanju Ináncsi, Láng i Bereczkei (2016) makijavelizam je u idealnim vezama ispitanika negativno korelirao s važnošću partnerove topline-povjerljivosti, ekstraverzije, otvorenosti, ugodnosti te važnosti intimnosti i vjernosti. Makijavelizam je pozitivno korelirao s partnerovim posjedovanjem statusa i resursa.

Rezultati istraživanja Jonasona i suradnika (2015) pokazali su da osobe s izraženom psihopatijom privlače slični pojedinci. Psihopatija kod žena korelirala je s većom preferencijom muškaraca visoko na psihopatiji u kratkotrajnim i dugotrajnim odnosima. Muškarci s višom psihopatijom procjenjivali su žene izraženije psihopatije poželjnim majkama. Pokazalo se da osobe s visokim narcizmom imaju niske međusobne preferencije (Jonason i sur, 2015). U istraživanju Grosza, Dufnera, Back i Dennisen (2015) osobama visoko na narcizmu bile su privlačnije osobe s višim narcizmom nego osobe s nižim narcizmom. Kardum i suradnici (2016) ustanovili su da se sličnost između parova na mjerama tamne trijade nije javila zbog varijabli

socijalne pozadine (dob i edukacija). Također, pokazalo se da za facete psihopatije postoji veća tendencija ka aktivnom uparivanju (Kardum i sur., 2017).

1.3. Posljedice asortativnoga uparivanja

1.3.1. Genetske posljedice

Postoji nekoliko genetskih posljedica asortativnoga uparivanja. Prvo, asortativno uparivanje čini populaciju raznolikijom kroz povećavanje varijance gena. Povećava učestalost genotipova koji proizvode ekstremne fenotipove, a smanjuje učestalost genotipova koji stvaraju prosječne fenotipove (Buss, 1985; Sherlock i sur., 2016). Čak i niska razina pozitivnoga uparivanja može povećati varijabilitet gena u populacijama, povećavanjem svojih efekata kroz generacije (Buss, 1985; Kardum i sur., 2016). Druga genetska posljedica asortativnoga uparivanja javljanje je korelacija između prethodno nepovezanih osobina (Sherlock i sur., 2016). Na primjer, korelacija između visine i inteligencije može se javiti kada su obje osobine povezane s trećom osobinom za koju postoji asortativno uparivanje (opća privlačnost) (Keller i sur., 2013).

Figueredo i Wolf (2009) pretpostavili su da genetske prednosti homogamije (sličnost partnera u nekoj osobini) ovise o predvidljivosti okoline. Brze reproduktivne strategije, obilježene brzom seksualnom zrelošću i ranim početkom reprodukcije, korisne su u teškim i nepredvidljivim okolinama. Heterogamija (različitost partnera u nekoj osobini) je korisna strategija za osobe s brzim reproduktivnim strategijama zato što povećava broj genetski različitih potomaka, koji bolje preživljavaju u nepredvidljivim okolinama. Osobe spore reproduktivne strategije kasnije dostižu seksualnu zrelost i imaju odgođenu reprodukciju, što je korisno u stabilnim okolinama. Homogamija koristi osobama koje imaju spore reproduktivne strategije jer potomci proizašli iz homogamije bolje održavaju integritet genoma adaptiranih za lokalne uvjete (Figueredo i Wolf, 2009).

Vernon i suradnici (2007) pokazali su da su crte tamne trijade pod utjecajem genetskih i nedijeljenih okolinskih faktora. Heritabilnost narcizma, makijavelizma i psihopatije bila je .59, .31 i .64.

1.3.2. Socijalne posljedice

Asortativno uparivanje može oblikovati socijalnu okolinu kroz utjecaj na raspodjelu resursa u društvu i kroz povećavanje ekonomskog raslojavanja (Mare, 1991; Schwartz, 2013). Kada se partneri podudaraju u prihodu i razini obrazovanja, povećava se razlika između socijalnih klasa. Rezultat je taj da pojedinci na višim pozicijama raspodijeljenih resursa gube više ako se uparuju s osobama na nižim razinama distribucije, nego osobe na nižim razinama distribucije (Schwartz, 2013). Čini se da edukacijska homogamija nema značajan utjecaj na nejednakost u prihodu (Breen i Salazar, 2011).

1.3.3. Psihološke posljedice

Sličnost s partnerom povezana je sa psihološkim posljedicama poput stabilnosti veze i zadovoljstva vezom. No, čini se da asortativno uparivanje ima veću ulogu u određivanju stabilnosti veze (Luo, 2017). Sličnost s partnerom na obilježjima ličnosti i stavova važnija je za zadovoljstvo vezom od ostalih obilježja (Luo i Klohn, 2005; Luo, 2017). Međutim, te korelacije nestaju kad se ostali efekti statistički uklone (Watson i sur., 2004) Zadovoljstvo vezom bolje se predviđa obilježjima pojedinca nego sličnošću para (Becker, 2013).

1.4. Psihosocijalni korelati tamne trijade

Osobe koje postižu visoke rezultate na mjerama crta tamne trijade, a posebno osobe s izraženom psihopatijom, imaju 1) nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju i kratkoročnu reproduktivnu strategiju, 2) ljubavni stil obilježen igrom („*ludus*“), 3) iskustva preotimanja partnera i sklonost prijeverama (Jonason, Li i Buss, 2010; Smith i sur., 2014).

Rezultati Jonasona i suradnika (2009) upućivali su na povezanost tamne trijade s kratkoročnim reproduktivnim strategijama (više seksualnih partnera, nerestriktivna socioseksualnost, preferiranje kratkoročnih partnera). Povezanost između tamne trijade i kratkoročnih reproduktivnih strategija bila je snažnija za muškarce nego za žene. Tamna trijada bila je djelomični medijator za spolne razlike u kratkoročnim reproduktivnim strategijama. Istraživači su zaključili da tamna trijada potiče kratkoročnu reproduktivnu strategiju kod muškaraca (Jonason i sur., 2009; Jonason i sur., 2011). U studiji „*speed-datinga*“ ispostavilo se da su muškarci i žene s višom razinom narcizma privlačni za kratkotrajne i dugotrajne odnose. Daljnje analize pokazale su da su se korelacije javile zbog zajedničke varijance između

narcizma i ekstraverzije kod muškaraca te narcizma i fizičke privlačnosti kod žena. Žene s višom psihopatijom bile su privlačne u kontekstu kratkotrajnih odnosa. Narcizam je bio povezan s većom izbirljivošću muškaraca, a psihopatija s većom otvorenošću prema kratkotrajnim odnosima kod žena (Jauk i sur., 2016).

Prema Jonasonu i Kavanaghu (2010), osobe s visokim rezultatom na tamnoj trijadi imaju ljubavni stil obilježen igrom („*ludus*“) i pragmatički ljubavni stil („*pragma*“). Koladich i Atkinson (2016) istražili su povezanost između tamne trijade i sklonosti različitim podtipovima romantičnih odnosa: ozbiljni romantični odnosi; „seks za jednu noć“; „spontani dogovori za seks“ („*booty-calls*“); „prijatelji s povlasticama“. Narcizam je povezan s preferencijom „seksa za jednu noć“, „spontanih dogovora“ i „prijatelja s povlasticama“ te nije povezan s preferencijom za ozbiljne romantične odnose. Psihopatija i makijavelizam povezani su s preferencijom „spontanih dogovora za seks“ i „seksa za jednu noć“ te negativno povezani s preferencijom za ozbiljne romantične odnose. Psihopatija se, iznenađujuće, pokazala povezanom i sa preferencijom „prijatelja s povlasticama“.

Osobe s izraženijim crtama tamne trijade uspostavljaju više odnosa s preotetim partnerima (Jonason i sur., 2010). Nadalje, skloniji su biti preoteti. Rezultati istraživanja Karduma, Hudek-Knežević, Schmitta i Grundler (2015) pokazali su da tamna trijada bolje predviđa uspjeh u preotimanju partnera kod muškaraca. Pritom je psihopatija konzistentan prediktor iskustava preotimanja partnera. Tamna trijada bila je bolji prediktor vjerojatnosti da žena bude meta preotimanja te da muškarac bude uspješno preotet (Kardum i sur., 2015). Pritom je tamna trijada povezana s narcističkim i agresivnim taktikama zadržavanja partnera. Veliko retrospektivno istraživanje Jonesa i Weiser (2014) pokazalo je da su sve crte tamne trijade povezane s nevjeroj u sadašnjim ili prošlim romantičnim odnosima. Psihopatija i makijavelizam pokazali su se samostalnim prediktorima nevjere kod žena, dok je psihopatija bila jedini samostalni prediktor nevjere kod muškaraca (Jones i Weiser, 2014).

1.5. Socioseksualnost u romantičnim odnosima

1.5.1. Opis i mjerenje konstrukta

Socioseksualnost se odnosi na individualne razlike u želji za ulaskom u seksualne odnose bez bliskosti, ulaganja i ostalih odrednica emocionalnoga vezivanja. Osobe

nerestriktivne socioseksualne orijentacije sklone su ulasku u spolni odnos bez emocionalnoga ulaganja i povezanosti sa seksualnim partnerom, dok osobe restriktivne orijentacije zahtijevaju emocionalno ulaganje i povezanost s partnerom prije ulaska u spolni odnos. Simpson i Gangestad (1991) razvili su i validirali Upitnik socioseksualne orijentacije („*Sociosexual Orientation Inventory*“, SOI), kratku mjeru samoprocjene namijenjenu mjerenju restriktivne nasuprot nerestriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji. Restriktivni pojedinci izvještavaju o manje različitih partnera s kojima su imali odnos u prošlosti te o činjenici da su se rijetko ili nikad upuštali u spolne odnose na jednu noć. Suprotno tome, nerestriktivni pojedinci izvještavaju o upuštanju u usputni seks s različitim partnerima, o većem broju partnera s kojima su bili u prošlosti i o ulasku u spolne odnose na jednu noć (Simpson i Gangestad, 1991).

1.5.2. *Interseksualne i intraseksualne razlike u socioseksualnosti i njihovo objašnjenje*

Dio varijance u podlozi socioseksualnih vjerovanja i stavova povezano je sa spolnim razlikama. Naime, muškarci imaju permissivnije stavove prema usputnome seksu, češće zamišljaju spolne odnose s različitim partnerima i upuštaju se u nerestriktivna socioseksualna ponašanja (Simpson, Wilson i Winterheld, 2004). Ipak, na svakom pokazatelju socioseksualnosti, varijabilitet odgovora unutar svakoga spola premašuje varijabilitet koji postoji između muškaraca i žena (Simpson i Gangestad, 1991). Primjerice, rezultati analiza Gangestada i Simpsona (2000) pokazali su da spolne razlike objašnjavaju 16% varijance traženja partnera za kratkoročne odnose, 9% varijance željenog broja partnera unutar određenog vremenskog perioda i 20% varijance vjerojatnosti stupanja u spolni odnos nakon kratkotrajnog poznavanja privlačne osobe suprotnoga spola.

Prema *teoriji roditeljskog ulaganja* (Trivers, 1972) početna količina ulaganja u potomke kod oba spola trebala bi utjecati na ono što muškarci i žene žele i cijene kod partnera. Prema teoriji, za vrste kod kojih postoji briga oba spola za potomke, moguće je da kod svakog spola evoluiraju miješane strategije reprodukcije. Za vrste kod kojih je potrebna znatna količina skrbi za potomke, Trivers (1972) je predložio da se reproduktivne odluke donose na temelju tri kriterija: (1) roditeljsko ulaganje – privlačni su partneri koji će moći i željeti uložiti u potomstvo; (2) zdravlje/kvaliteta – privlačni su partneri koji su zdravi i u dobrom fizičkom stanju; (3) sigurnost roditeljstva – privlačni su partneri za čije je potomke sigurno da su njihovi.

Prema *teoriji životne povijesti* (Stearns, 1976) došlo je do evolucije ekološki prilagođenih ponašajnih strategija i taktika kako bi se riješili glavni, ponavljajući problemi povezani s preživljavanjem, rastom i reprodukcijom tijekom evolucijske povijesti. Optimalna rješenja u ranijoj fazi razvoja unutar određene okoline trebala bi utjecati na kasnije faze razvoja. Prema teoriji, pojedinci ulažu više vremena, energije i resursa u tjelesne nasuprot reproduktivnim „troškovima“ s obzirom na uvjete njihove okoline. Pretpostavlja se da razvojni putevi dovode do različitih reproduktivnih strategija: (1) kratkoročne, oportunističke, obilježene spolnim odnosima s više partnera rano u životu, kratkotrajnijim i nestabilnijim vezama te manjim roditeljskim ulaganjem, i (2) dugoročne, s višom razinom ulaganja, obilježene spolnim odnosima s manje partnera kasnije u životu, dugotrajnijim i stabilnijim vezama te većim roditeljskim ulaganjem (Belsky, Steinberg i Draper, 1991). Kratkoročna, nerestriktivna strategija namijenjena je povećavanju broja (kvantitete) potomaka, a dugoročna, restriktivna povećavanju kvalitete potomaka.

Teorija reproduktivnih strategija (Buss i Schmitt, 1993) objašnjava zašto postoje različite seksualne strategije između i unutar kategorija spola. Prema teoriji, reproduktivne strategije ovise o kontekstu i rezultiraju kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama unutar svakog spola. Žene su izbirljivije u odabiru partnera od muškaraca jer imaju više roditeljsko ulaganje i mogu imati relativno mali broj potomaka tijekom života (Buss i Schmitt, 1993). Muškarci imaju manje roditeljsko ulaganje od žena te mogu proizvesti veći broj potomaka, zbog čega su manje izbirljivi od žena. Muškarcima je iz navedenih razloga koristila kratkoročna reproduktivna strategija, a ženama dugoročna. Međutim, muškarci bi trebali preuzeti dugoročnu reproduktivnu strategiju u situacijama kada im to omogućuje veću (1) kontrolu nad ženinim reproduktivnim potencijalom, (2) resurse i saveze dobivene kroz suradništvo s partneričinom obitelji, (3) privlačenje partnerice s višom vrijednosti te kada je cijena neuspješne kratkoročne strategije vrlo visoka ili (4) kada je u većoj mjeri potrebna suradnja s trenutnom partnericom (Buss i Schmitt, 1993). Kratkoročne reproduktivne strategije, prema teoriji, ženama mogu omogućiti (1) pridobivanje resursa od muškaraca, (2) točniju procjenu muškarca za dugoročno partnerstvo te (3) bolju procjenu vlastite vrijednosti kao partnerice te (4) namjere i osobine partnera, uključujući njegovu reproduktivnu vrijednost. Isto tako, kratkoročne reproduktivne strategije ženama mogu omogućiti veću zaštitu, posebno ako nisu u dugoročnom odnosu (Buss i Schmitt, 1993).

Model strateškoga pluralizma (Gangestad i Simpson, 2000) pretpostavlja da žene procjenjuju muškarce s obzirom na vjerojatnost da će dovoljno uložiti u potomke i na temelju kvalitete njihovih gena. Zbog toga što je većini teško privući partnere s izrazito dobrim karakteristikama, žene su napravile kompromis između dvije reproduktivne strategije, vezane za njihova obilježja (na primjer, zdravlje, fizička privlačnost, pristup resursima) i zahtjeve okoline (malo ili puno resursa). Model također pretpostavlja da se genetski kvalitetniji muškarci mogu reproducirati bez ulaganja veće količine vremena, energije i resursa, radi čega im je korisnija kratkoročna reproduktivna strategija. Muškarci koji imaju manje poželjne genetske kvalitete trebaju uložiti više te preuzimaju dugoročnu reproduktivnu strategiju. Model objašnjava zašto postoji više varijacije u socioseksualnosti i odgovarajućim seksualnim strategijama unutar spolova nego između spolova. Žene su prilagodile svoje reproduktivne strategije s obzirom na okolnosti, a muškarci su oblikovali svoje strategije na temelju potreba žena (Gangestad i Simpson, 2000).

1.5.3. *Socioseksualnost i obilježja romantičnih odnosa*

Individualne razlike u socioseksualnosti povezane su s mjerama koje odražavaju različite strategije razmnožavanja: (1) *motivima* u romantičnim odnosima; (2) *preferencijama* partnera. Istraživanja su pokazala da restriktivni i nerestriktivni pojedinci imaju različite motive vezane za romantične odnose (Simpson i sur., 2004). Restriktivni pojedinci u većoj se mjeri posvećuju u romantičnim odnosima nego nerestriktivni pojedinci, a medijator povezanosti posvećenosti i restriktivne socioseksualnosti povišena je intrinzična motivacija (na primjer, težnja dijeljenome zadovoljstvu u odnosima) (Jones, 1998). Socioseksualnost je također povezana s ekstrinzičnom motivacijom (na primjer, traženje veza i partnera u svrhu nagrađujućih ishoda) (Jones, 1998). Nadalje, Townsend i Wasserman (1997) zapazili su da ženina socioseksualnost ne predviđa procjene seksualne privlačnosti ciljnih muških osoba. Nerestriktivni muškarci izvještavaju o snažnijoj seksualnoj želji kada promatraju privlačne modele, a restriktivni muškarci pokazuju veću zainteresiranost za socijalna obilježja privlačnih modela.

Nerestriktivni pojedinci smatraju fizički izgled i seksualnu privlačnost, karakteristike koje ne potiču stabilnost i angažman, važnijima kod potencijalnoga partnera u usporedbi s restriktivnim pojedincima (Simpson i Gangestad, 1992). Restriktivni pojedinci naglašavaju važnost karakteristika koje upućuju na dobre osobne i roditeljske kvalitete (npr. ljubaznost,

odgovornost i vjernost) i karakteristika koje promoviraju stabilnost veze (Simpson i sur. 2004). Simpson i Gangestad (1992) ispitali su hoće li nerestriktivni i restriktivni pojedinci uistinu željeti i birati romantične partnere različitih karakteristika. Ispostavilo se da se restriktivni pojedinci uparaju s osobama koje u većoj mjeri ulažu u vezu, a nerestriktivni s fizički i seksualno privlačnim pojedincima (Simpson i Gangestad, 1992).

Individualne razlike u socioseksualnosti povezane su sa *zadovoljstvom vezom*. Webster i suradnici (2015) istražili su odnos socioseksualnih stavova – pod-dimenzije revidiranoga Upitnika socioseksualne orijentacije (SOI-R; Webster i Bryan, 2007) i ishoda romantičnih odnosa. Socioseksualni stavovi muškaraca negativno su povezani sa zadovoljstvom vezom muškaraca i žena. Efekt je postojao nakon što se kontroliralo muškarčevo i ženino ulaganje u vezu te se pokazao jačim (negativnijim) kod parova koji hodaju, u usporedbi sa zaručenim i tek vjenčanim parovima i kod parova kraćega trajanja veze.

U prethodnim istraživanjima nije se ispitivao odnos različitih socioseksualnih orijentacija kao pokazatelja strategija razmnožavanja i asortativnosti partnera u crtama ličnosti (tamne trijade). Prvo, moguće je pretpostaviti da će se asortativno uparivanje (aktivno i inicijalno) u tamnoj trijadi javiti zbog nekoliko razloga: (1) postoje dokazi o asortativnom uparivanju za nepoželjne osobine, što uključuje i crte tamne trijade; (2) crte tamne trijade su nasljedne.

Tamna trijada je skup od tri povezane, ali nezavisne crte (Jonason, Kavanagh, Webster i Fitzgerald (2011). Neka istraživanja su navela da su crte tamne trijade povezane kroz srž neugodnosti, izostanak skromnosti, kratkoročnu strategiju razmnožavanja i osjećajem mogućnosti predviđanja budućih događaja (Jonason i sur., 2009; Jonason, Koenig i Tost, 2010; Lee i Ashton, 2005; Paulhus i Williams, 2002). Te crte, međutim, različito predviđaju neke osobine ličnosti, poput samokontrole, preuzimanja rizika, strateške i impulzivne socijalne orijentacije, brze životne strategije, zadržavanje i preotimanje partnera, ljubavnih stilova te agresivnost (Jonason i Kavanagh, 2010; Jonason i Tost, 2010; Jonason i sur., 2010; Jones i Paulhus, 2010; Figueredo i sur., 2006). Prema tome, korisno je u istraživanje uključiti sve tri crte i ukupan rezultat na mjeri tamne trijade.

Cilj ovoga rada bio je istražiti asortativno uparivanje za crte tamne trijade i ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest te ispitati što je u podlozi asortativnoga uparivanja: inicijalno uparivanje ili konvergencija te aktivno uparivanje ili socijalna homogamija. Također, cilj rada bio je istražiti moderatorski efekt socioseksualnosti na disortativnost u crtama tamne trijade i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.

Problemi rada bili su sljedeći:

1. Ispitati postoji li niska do umjerena asortativnost u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.
2. Ispitati dolazi li do inicijalnog uparivanja ili konvergencije u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.
3. Ispitati dolazi li do aktivnog uparivanja ili socijalne homogamije u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.
4. Ispitati postoji li moderatorski efekt socioseksualnosti na disortativnost u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.

Hipoteze:

1. Postoji niska do umjerena asortativnost u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.
2. Dolazi do inicijalnoga uparivanja, ali ne i do konvergencije u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.
3. Dolazi do aktivnoga uparivanja, ali ne i do socijalne homogamije u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.
4. Postoji moderatorski efekt socioseksualnosti na disortativnost u narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest.

2. Metoda

2.1. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 205 heteroseksualnih parova. Raspon dobi žena iznosio je od 18 do 38 godina, a muškaraca od 19 do 59 godina. Prosječna dob žena iznosila je 27.17 (SD=5.06), a muškaraca 29.44 (SD=6.48) godina. Najveći broj muškaraca (N=149, 73%) i žena (N=102, 50%) zaposlen je na puno radno vrijeme. Drugi navode da su učenici, studenti ili stažisti (N_m=38, 19%; N_ž=73, 36%) ili se nalaze u ostalim kategorijama: zaposlenost na dio radnog vremena, nezaposlenost, mirovanje, kućanica ili ostalo (N_m=18, 9%; N_ž=30, 15%). Najveći broj muškaraca (N=114, 56%) i žena (N=76, 37%) ima završenu srednju školu. Redom po zastupljenosti slijede završen diplomski studij (N_m=48, 23%; N_ž=65, 32%), završen preddiplomski studij (N_m=28, 14%; N_ž=42, 21%) ili ostalo (N_m=15, 8%; N_ž=22, 11%).

Većina ispitanika nije u braku (N=145, 71%) i živi skupa (N=80, 39%) u prosjeku 60.12 (SD=47.62) mjeseca. Prosječno trajanje veze iznosilo je 71.71 (SD=53.76), a braka 73.46 (SD=54.74) mjeseci. Većina ispitanika nema djecu (N_m=145, 71%; N_ž=143, 70%) dok ostali imaju jedno (N_m=29, 14%; N_ž=31, 15%) ili dvoje i više djece (N=31, 15%).

2.2. Mjerni instrumenti

Pitanja vezana za demografske podatke: spol, dob, bračni status, trajanje veze i/ili braka, stupanj obrazovanja, zaposlenost i broj djece.

U istraživanju je primijenjen prijevod upitnika Prljavih dvanaest („The Dirty Dozen“, DD; Jonason i Webster, 2010) izrađen za potrebe ovoga istraživanja. Prljavih dvanaest sažeta je mjera tamne trijade. Sastoji se od 12 čestica, pri čemu po 4 čestice mjere Makijavelizam, Narcizam i Psihopatiju. Primjer čestice za Makijavelizam jest „*Sklon/a sam manipulirati drugima kako bih postigao/postigla ono što želim.*“; za Psihopatiju „*Obično sam neosjetljiv/a i bezosjećajan/bezosjećajna.*“; za Narcizam „*Obično želim da mi drugi posvećuju pažnju.*“. Ispitanici procjenjuju slaganje s česticama na skali od 1 („uopće se ne slažem“) do 9 („u potpunosti se slažem“). Viši rezultat na skali predstavlja veću izraženost crte tamne trijade. Jonason i Webster (2010) u četiri su istraživanja izračunali pouzdanost mjere Prljavih dvanaest. Istraživanja su provedena na uzorcima od: 273 (istraživanje 1), 246 (istraživanje 2), 96 (istraživanje 3) i 470 studenata psihologije (istraživanje 4). Unutarnja pouzdanost pokazala se dobrom: indeks pouzdanosti Cronbach α iznosio je .83 za kompozit tamne trijade. Indeks

pouzdanosti Cronbach α nalazio se u rasponu od prihvatljivog do dobrog za pojedinačne mjere: Psihopatiju (od .63 do .77), Makijavelizam (od .72 do .77) i Narcizam (od .78 do .79.). Test – retest pouzdanost upitnika ispitana je u četvrtome istraživanju i iznosila je .93 za ukupan rezultat na mjeri Prljavih dvanaest te .74 za Psihopatiju, .88 za Narcizam i .89 za Makijavelizam.

U svrhu ispitivanja socioseksualnosti primijenjen je prijevod Upitnika socioseksualne orijentacije („*Sociosexual Orientation Inventory*“, SOI;) Simpsona i Gangestada (1991) koji su izradili Kardum, Hudek-Knežević i Gračanin (2006). Upitnik socioseksualne orijentacije namijenjen je ispitivanju restriktivnih nasuprot nerestriktivnim socioseksualnim orijentacijama u heteroseksualnih osoba. Upitnik sadrži 7 čestica i mjeri pet sastavnica socioseksualnosti: broj različitih seksualnih partnera u prošloj godini (Čestica 1); broj spolnih odnosa „na jednu noć“ (Čestica 3); broj očekivanih seksualnih partnera u sljedećih pet godina (Čestica 2); čestinu seksualnih maštanja o osobama s kojima ispitanik trenutno nije u vezi (Čestica 4); stavove o ulasku u neobavezne spolne odnose (Čestice 5, 6 i 7). Iako viši rezultati označavaju manje restriktivnu, a niži restriktivniju socioseksualnu orijentaciju, Upitnik socioseksualne orijentacije skala je kontinuirane distribucije. Indeks pouzdanosti Cronbach α pokazao se varijabilnim kroz 48 uzoraka Međunarodnoga projekta za opis seksualnosti: iznosio je od .31 do .86 (Schmitt, 2005).

2.3. Postupak

Ispitanici su pozvani na sudjelovanje u istraživanju putem osobnih kontakata eksperimentera te *e-mail*-ova upućenih različitim fakultetima i odsjecima. Studente psihologije Filozofskoga fakulteta u Rijeci motiviralo se na traženje parova nagradom od nekoliko bodova (eksperimentalnih sati) koje su prikupljali kako bi mogli dovršiti studij. Oba člana para istovremeno su sudjelovala u istraživanju. Istraživanje je provedeno u kontroliranim uvjetima, pri čemu parovi nisu mogli međusobno surađivati za vrijeme ispunjavanja upitnika. Ispitanici su upućeni o anonimnosti istraživanja i obaviješteni o važnosti doprinosa istraživanja (bolje razumijevanje procesa odabira partnera). Naglašeno je da su za potrebe istraživanja važni iskreni odgovori. Zadatak ispitanika bio je procijeniti svoje osobine i osobine partnera kroz seriju upitnika. Konstruirane su verzije upitnika za muškarce i žene te je napravljena rotacija upitnika. Pritom je redoslijed upitnika unutar serije upitnika za muškarce i žene bio jedinstven za svakog eksperimentera. Ispunjavanje upitnika u prosjeku je trajalo 40 minuta, a po

završetku ispunjavanja ispitanike se podsjetilo na provjeru odgovora. Ispunjeni upitnici spremljeni su u kuvertu radi osiguravanja anonimnosti.

3. Rezultati

Statističke analize izvedene su pomoću paketa IBM SPSS. Izračunati su rezultati muškaraca i žena na subskalama mjere tamne trijade Prljavih dvanaest (crte tamne trijade Makijavelizam, Psihopatija i Narcizam) te ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. U Tablici 1. navedeni su deskriptivni podaci za mjere tamne trijade muškaraca i žena, njihovi indeksi pouzdanosti Cronbach α i rezultati t-testa.

Tablica 1. Deskriptivni podaci za mjere tamne trijade muškaraca i žena, indeksi pouzdanosti mjera Cronbach α i rezultati t-testa

	Muškarci					Žene					t	Cohenov d
	M	SD	MIN	MAX	α	M	SD	MIN	MAX	α		
Narcizam	16.06	7.69	4.00	36.00	.88	16.37	5.65	4.00	35.00	.85	.46	.05
Makijavelizam	12.12	7.78	4.00	36.00	.86	10.74	6.24	4.00	33.00	.80	2.23*	.20
Psihopatija	12.60	6.32	4.00	34.00	.64	10.07	5.12	4.00	32.00	.47	4.97**	.44
Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest	40.77	17.42	12.00	106.00	.87	37.18	14.81	12.00	82.00	.83	2.62**	.22

* $p < \text{ili} = 0.05$; ** $p < \text{ili} = 0.01$

Muškarci su postigli očekivano značajno viši ukupan rezultat od žena na mjeri tamne trijade te očekivano značajno viši rezultat na subskalama Makijavelizma i Psihopatije. Neočekivano je da nije postojala značajna razlika na subskali Narcizma između muškaraca i žena. Veličina efekta bila je mala za ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest, Makijavelizam i Narcizam te na granici srednje za Psihopatiju.

U Tablici 2. navedene su korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade žena.

Tablica 2. Korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade žena

Varijable	Narcizam	Makijavelizam	Psihopatija	Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest
Narcizam	-	.49**	.34**	.84**
Makijavelizam		-	.34**	.79**
Psihopatija			-	.67**
Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest				-

*p < ili = 0.05; **p < ili = 0.01

Sve korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade žena bile su značajne te niske do umjerene, što je u skladu s nalazima drugih istraživanja (Muris i sur., 2017).

U Tablici 3. navedene su korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade muškaraca.

Tablica 3. Korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade muškaraca

Varijable	Narcizam	Makijavelizam	Psihopatija	Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest
Narcizam	-	.37**	.34**	.77**
Makijavelizam		-	.57**	.85**
Psihopatija			-	.78**
Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest				-

*p < ili = 0.05; **p < ili = 0.01

Sve korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade muškaraca bile su značajne te niske do umjerene, što je također u skladu s nalazima drugih istraživanja (Muris i sur., 2017).

3.1. Asortativno uparivanje u tamnoj trijadi

Kako bi se ispitala sličnost između muškaraca i žena u crtama tamne trijade i u ukupnom rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest prvo su izračunati Pearsonovi koeficijenti korelacije između rezultata na mjerama tamne trijade muškaraca i žena. U svrhu ispitivanja inicijalnoga uparivanja nasuprot konvergenciji kontrolirali smo varijablu trajanja veze (Watson i sur., 2004). Ako se pretpostavlja da se sličnost između partnera na pojedinoj mjeri javlja zbog konvergencije, kontrola te varijable značajnije će smanjiti korelacije između partnera. U svrhu ispitivanja aktivnoga uparivanja nasuprot socijalne homogamije kontrolirana je varijabla muškarčeve i ženine dobi i trajanja obrazovanja te interakcija između muškarčeve i ženine dobi i trajanja obrazovanja, izračunata putem centriranja (Watson i sur., 2004). Ako kontrola varijabli u većoj mjeri smanjuje korelacije između partnera, sličnost između partnera javlja se zbog socijalne homogamije. Sličnost između mjera tamne trijade muškaraca i žena prije i nakon uvođenja kontrolnih varijabli navedena je u Tablici 4.

Tablica 4. Sličnost između mjera tamne trijade muškaraca i žena prije i nakon uvođenja kontrolnih varijabli

Varijable	Tip korelacije	Asortativne korelacije
Narcizam	nulte korelacije	.24**
	kontrola trajanja veze	.22**
	kontrola dobi i trajanja obrazovanja	.23**
Makijavelizam	nulte korelacije	.23**
	kontrola trajanja veze	.19**
	kontrola dobi i trajanja obrazovanja	.22**
Psihopatija	nulte korelacije	.22**
	kontrola trajanja veze	.20**
	kontrola dobi i trajanja obrazovanja	.21**
Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest	nulte korelacije	.28**
	kontrola trajanja veze	.24**
	kontrola dobi i trajanja obrazovanja	.25**

*p < ili = 0.05; **p < ili = 0.01

Korelacije između muškaraca i žena na svim mjerama tamne trijade neznatno su se promijenile nakon uvođenja kontrolne varijable trajanja veze i ostale su značajne na razini od $p < .01$, što je u skladu s hipotezom o inicijalnom uparivanju. Korelacije između muškaraca i žena nisu se znatno razlikovale nakon uvođenja kontrolnih varijabli dobi i trajanja obrazovanja i ostale su na razini značajnosti od $p < .01$, što je u skladu s hipotezom o aktivnom uparivanju.

3.2. Moderatorski efekt socioseksualnosti na disortativnost u tamnoj trijadi

Prvo je izračunat kompozit čestica na Upitniku socioseksualne orijentacije prema najčešće korištenoj formuli. Svaka je čestica ponderirana: (5 x čestica 1) + (1 x čestica 2) + (5 x čestica 3) + (4 x čestica 4) + (2 x srednja vrijednost od čestica 5, 6 i 7) = ukupna mjera Upitnika socioseksualne orijentacije (Schmitt, 2005).

U Tablici 5. navedeni su deskriptivni podaci za mjeru socioseksualnosti muškaraca i žena, indeks pouzdanosti mjere Cronbach α i rezultati t-testa.

Tablica 5. Deskriptivni podaci za mjeru socioseksualnosti muškaraca i žena, indeks pouzdanosti mjere i rezultati t-testa

	Muškarci					Žene					t	Cohen ov d
	M	SD	MIN	MAX	α	M	SD	MIN	MAX	α		
Socioseksualnost	33.80	21.90	6.00	175.00	.73	23.13	13.43	7.00	90.33	.65	6.47**	.60

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Muškarci su postigli značajno viši rezultat na upitniku socioseksualnosti od žena. Veličina efekta bila je srednja za upitnik socioseksualnosti. Korelacija između socioseksualnosti muškaraca i žena bila je značajna i iznosila je .17.

Kako bi se ispitaio moderatorski efekt socioseksualnosti na asortativnost prvo su izračunati indeksi disortativnosti d^2 partnera za crte tamne trijade i za ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest sumiranjem kvadriranih razlika između rezultata partnera na varijablama makijavelizma, narcizma, psihopatije te ukupnoga rezultata na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest (Kenny, Kashy i Cook, 2006). Deskriptivni podaci indeksa disortativnosti d^2 za mjere tamne trijade navedeni su u Tablici 6.

Tablica 6. Deskriptivni podaci indeksa disortativnosti (d^2) za mjere tamne trijade

	MIN	MAX	M	SD
Narcizam	.00	729.00	89.30	127.25
Makijavelizam	.00	625.00	78.34	122.54
Psihopatija	.00	900.00	58.04	104.44
Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest	.00	3844.00	389.45	544.37

Prije ispitivanja moderatorskoga efekta socioseksualnosti na disortativnost partnera u mjerama tamne trijade, izračunate su korelacije indeksa disortativnosti za crte tamne trijade i ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest te socioseksualnosti muškaraca i žena. Korelacije su navedene u Tablici 7.

Tablica 7. Korelacije između indeksa disortativnosti mjera tamne trijade i socioseksualnosti muškaraca i žena

	Socioseksualnost muškaraca	Socioseksualnost žena
d^2 Narcizam	.09	-.01
d^2 Makijavelizam	.11	.11
d^2 Psihopatija	.10	-.01
d^2 Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest	.19**	.03

* $p < \text{ili} = 0.05$; ** $p < \text{ili} = 0.01$

Jedina značajna korelacija bila je pozitivna korelacija između indeksa disortativnosti ukupnoga rezultata na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest i socioseksualnosti muškaraca. Drugim riječima, što je socioseksualnost muškaraca bila manje restriktivna to je disortativnost partnera u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest bila veća.

Kako bi se provjerilo na koji način socioseksualnost muškaraca i žena predviđa disortativnost parova u crtama tamne trijade i ukupnom rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih

dvanaest, provedena je hijerarhijska regresijska analiza. U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize uneseni su prediktori socioseksualnost muškaraca i socioseksualnost žena, a u drugom koraku unesen je prediktor interakcija socioseksualnosti muškaraca i žena. Kriteriji su indeksi disortativnosti za crte tamne trijade i za ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza navedeni su u Tablici 8.

Tablica 8. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza uz socioseksualnost kao prediktor disortativnosti u mjerama tamne trijade

Prediktori	Kriteriji			d ² Ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest
	d ² Narcizam	d ² Makijavelizam	d ² Psihopatija	
Korak 1				
M – SOI β	.10	.10	.11	.19**
Ž – SOI β	-.02	.10	-.03	-.01
R	.10	.14	.10	.19*
R ²	.01	.02	.01	.04
Korak 2				
M – SOI β	.10	.09	.10	.18**
Ž – SOI β	-.02	.10	-.03	.01
M – SOI x Ž – SOI β	-.06	-.08	-.04	.11
R	.11	.16	.11	.22*
R ²	.01	.03	.01	.05
ΔR ²	.00	.01	.00	.01

Napomena. SOI – ukupan rezultat na Upitniku socioseksualne orijentacije; M – muškarci; Ž – žene; R = koeficijent multiple korelacije; R² = koeficijent determinacije; ΔR² = promjena u koeficijentu determinacije između prvog i drugog koraka analize

*p < ili = 0.05; **p < ili = 0.01

Socioseksualnost muškaraca i žena nije objasnila značajan dio varijance disortativnosti partnera u narcizmu (R=.10; p>.05), makijavelizmu (R=.10; p>.05) i psihopatiji (R=.11; p>.05). Interakcija socioseksualnosti muškaraca i žena nije značajno doprinijela objašnjenju varijance disortativnosti u narcizmu (ΔR²=.00; p>.05), makijavelizmu (ΔR²=.01; p>.05) i psihopatiji

($\Delta R^2 = .00$; $p > .05$), što ukazuje na izostanak moderatorskoga efekta socioseksualnosti na disortativnost parova u crtama tamne trijade.

Socioseksualnost muškaraca i žena objasnila je značajan dio varijance disortativnosti partnera u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest ($R = .19$; $p < .05$). Socioseksualnost muškaraca i žena zajedno je objasnila 4% varijance kriterija. Pritom je jedini značajan prediktor disortativnosti partnera u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest socioseksualnost muškaraca ($\beta = .19$; $p < .01$). Interakcija socioseksualnosti muškaraca i žena nije značajno doprinijela objašnjenju varijance disortativnosti partnera u ukupnome rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest ($\Delta R^2 = .00$; $p > .05$), što upućuje na izostanak moderatorskoga efekta socioseksualnosti na disortativnost parova u toj mjeri.

4. Diskusija

Pretpostavili smo se da će postojati nisko do umjereno pozitivno asortativno uparivanje za crte tamne trijade. Rezultati su u skladu s hipotezom. Korelacije između rezultata muškaraca i žena (asortativno uparivanje) za pojedinu crtu tamne trijade i ukupan rezultat na tamnoj trijadi mjere Prljavih dvanaest bile su značajne i niske. Rezultati su u uglavnom u skladu s istraživanjima asortativnosti partnera u tamnoj trijadi. Kardum i suradnici (2016) zabilježili su pozitivne i niske do umjerene korelacije između partnera za psihopatiju, makijavelizam, narcizam te za ukupni rezultat na tamnoj trijadi. Također, Kardum i suradnici (2017) pronašli su umjereno asortativno uparivanje za psihopatiju kod romantičnih parova. Rezultati ovoga istraživanja nisu u potpunosti skladu s rezultatima Smith i suradnika (2014): korelacije između partnera u istraživanju navedenih autora bile su niske i negativne za narcizam. Međutim, usporedbu rezultata otežava činjenica da su u različitim istraživanjima korištene različite mjere tamne trijade. Veličina i smjer korelacija između mjera tamne trijade partnera vjerojatno djelomično odražavaju karakteristike upotrebljivanih mjera.

U ovom istraživanju pretpostavili smo da se asortativno uparivanje u tamnoj trijadi javlja zbog inicijalnoga uparivanja. Rezultati podržavaju hipotezu o inicijalnom uparivanju za crte tamne trijade te su u skladu s drugim rezultatima istraživanja. U istraživanju Karduma i suradnika (2016) parovi su bili slični u crtama tamne trijade na početku veze i nisu postajali sličnijima kroz vrijeme, što ukazuje na prisutnost inicijalnoga uparivanja. Zaključak o inicijalnom uparivanju kao mehanizmu u podlozi asortativnoga uparivanja u ovom istraživanju mogao bi se donijeti s većom sigurnošću kada bi se umjesto kontroliranja varijable duljine veze provelo longitudinalno istraživanje.

Pretpostavili smo da je u pozadini asortativnoga uparivanja aktivno uparivanje. Rezultati ovoga istraživanja u skladu su s hipotezom o aktivnom uparivanju i rezultatima nekih drugih istraživanja. Na primjer, Jonason i suradnici (2015) ustanovili su da osobe s izraženom psihopatijom privlače pojedinci sa sličnim crtama ličnosti. Psihopatija kod žena pokazala se povezanom s većom preferencijom muškaraca izražene psihopatije. Muškarci izražene psihopatije procjenjivali su žene s višom razinom psihopatije poželjnim majkama. Međutim, pokazalo se da osobe s visokim narcizmom imaju niske međusobne preferencije (Jonason i sur.,

2015). Kardum i suradnici (2016) ustanovili su da se sličnost između parova na mjerama tamne trijade nije javila zbog varijabli socijalne pozadine (dob i edukacija).

S jedne strane, tamna trijada se može smatrati maladaptivnom. Meta-analiza Murisa i suradnika (2017) pokazala je da je tamna trijada uglavnom povezana s višom razinom negativnih psihosocijalnih korelata s malom do srednjom prosječnom veličinom efekta. Istraživači su psihosocijalne korelate podijelili u sljedeće kategorije: agresija/delikvencija, kaotično ponašanje, poteškoće povezane sa seksualnim ponašanjem, socioemocionalni nedostaci, niska dobrobit, interpersonalne poteškoće, problemi vezani uz moralnost, antisocijalne taktike. Pritom je psihopatija nakon kontroliranja zajedničke varijance ostala povezana sa svim psihosocijalnim posljedicama. Narcizam je ostao povezan s interpersonalnim poteškoćama, a makijavelizam s interpersonalnim poteškoćama i antisocijalnim taktikama (Muris i sur., 2017). S druge strane, dobivena asortativnost u tamnoj trijadi zabilježena u ovom i nekim drugim istraživanjima u skladu je s pretpostavkom da je tamna trijada adaptivna: na tamnu trijadu se može gledati kao na skup orijentacija koje teže dobivanju kratkoročnih, trenutnih dobitaka nasuprot dugoročnih prednosti (Jonason i sur., 2009; Jonason i Kavanagh, 2010). Furnham i suradnici (2013) ističu *teoriju reproduktivnih strategija* u objašnjavanju individualnih razlika u tamnoj trijadi. Osobe se, prema teoriji, razlikuju na kontinuumu reproduktivnih strategija. Pojedinci kojima je važnija reprodukcija imaju brzu reproduktivnu strategiju, a oni koji naglašavaju roditeljstvo imaju sporu reproduktivnu strategiju. Pretpostavlja se da osobe izražene tamne trijade imaju brzu reproduktivnu strategiju (Jonason i sur., 2009). U istraživanju Jonasona i suradnika (2009) spol ispitanika pokazao se značajnim moderatorom odnosa između tamne trijade i kratkoročnog razmnožavanja. Istraživači su zaključili da tamna trijada potiče kratkoročnu reproduktivnu strategiju kod muškaraca.

Pretpostavili smo da će socioseksualnost moderirati sličnost između partnera u tamnoj trijadi. Rezultati analize socioseksualnosti kao moderatora sličnosti partnera u tamnoj trijadi nisu u skladu s hipotezom. Pokazalo se da je samo socioseksualnost muškaraca povezana s disortativnosti u ukupnom rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. Drugim riječima, što je socioseksualnost muškaraca bila manje restriktivna, to je različitost između partnera bila veća. Iznenadjujući je nalaz da se s povećavanjem razine socioseksualnosti (muškaraca) smanjuje asortativnost (odnosno povećava disortativnost) partnera u tamnoj trijadi. Na temelju rezultata prethodnih istraživanja, bilo bi smislenije tvrditi da će socioseksualnost (muškaraca)

biti povezana s asortativnošću u tamnoj trijadi. Simpson i Gangestad (1992) ispitali su hoće li nerestriktivni i restriktivni pojedinci željeti i birati romantične partnere različitih karakteristika. Ispostavilo se da se restriktivni pojedinci uparaju s osobama koje u većoj mjeri ulažu u vezu, a nerestriktivni sa fizički i seksualno privlačnim pojedincima (Simpson i Gangestad, 1992). Moguće je postaviti hipotezu da će muškarci nerestriktivne socioseksualnosti imati izraženije crte tamne trijade, a oni restriktivne socioseksualnosti manje izražene crte tamne trijade (Jonason i sur., 2009). Prvo, osobe koje postižu visoke rezultate na mjerama crta tamne trijade, imaju kratkoročnu reproduktivnu strategiju, ljubavni stil povezan s igrom („*ludus*“), iskustva preotimanja partnera, sklonost prijevarama te nerestriktivnu socioseksualnost (Jonason i sur., 2010; Smith i sur., 2014). Drugo, tamna trijada i socioseksualnost imaju slične obrasce povezanosti s petofaktorskim modelom ličnosti. Psihopatija i makijavelizam negativno su povezani sa savjesnošću, a narcizam je pozitivno povezan s ekstraverzijom i otvorenošću za iskustva. Makijavelizam je pozitivno povezan s neuroticizmom (Paulhus i Williams, 2002; Vernon i sur., 2008). Nadalje, utvrđena je povezanost više razine ekstraverzije, niže ugodnosti i niže savjesnosti s kratkoročnim razmnožavanjem. Neuroticizam i otvorenost nekonzistentno su povezani s kratkoročnim razmnožavanjem (Schmitt i Shackelford, 2008). Dodatno, prema Jonasonu i suradnicima (2009) tamna trijada je facilitator kratkoročne reproduktivne strategije kod muškaraca. Dobivena manja asortativnost (veća disortativnost) u tamnoj trijadi s porastom razine socioseksualnosti muškaraca u ovom istraživanju mogući je odraz preferencija nerestriktivnih odnosno restriktivnih muškaraca. Nerestriktivni muškarci izvještavaju o snažnijoj seksualnoj želji kada promatraju privlačne modele, a restriktivni muškarci pokazuju veću zainteresiranost za socijalna obilježja privlačnih modela. Prema tome, moguće je pretpostaviti da nerestriktivni muškarci ne ističu važnost ličnosti već naglašavaju važnost tjelesnih obilježja partnerica. Međutim, kako bi se mogla objasniti povezanost socioseksualnosti muškaraca i disortativnosti u ukupnom rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest, potrebno je razmotriti utjecaj spola, varijable povezane sa socioseksualnosti. Naime, muškarci imaju permissivnije stavove prema usputnome seksu, češće zamišljaju spolne odnose s različitim partnericama i češće se upuštaju nerestriktivna socioseksualna ponašanja (Simpson i sur., 2004). Žene su, prema *teoriji reproduktivnih strategija* izbirljivije u odabiru partnera od muškaraca jer imaju veće roditeljsko ulaganje i mogu imati relativno mali broj potomaka tijekom života (Buss i Schmitt, 1993). Muškarci manje ulažu u roditeljstvo od žena

te mogu proizvesti veći broj potomaka, zbog čega su manje izbirljivi od žena. Muškarcima je iz navedenih razloga koristila kratkoročna reproduktivna strategija, a ženama dugoročna.

Prema Jonasonu i suradnicima (2011), premda crte tamne trijade nisu povezane s interesom za dugotrajne odnose, osobe koje imaju visoke rezultate na crtama tamne trijade, potaknute socijalnom poželjnošću monogamije, ulaze u srednje do dugoročno vezivanje. Smith i suradnici (2014) pretpostavljaju da, iako se na početku partneri uparuju na temelju sličnih osobina ličnosti, međusobna privlačnost opada kada neugodne osobine oba partnera postanu vidljive. U istraživanju Smith i suradnika (2014) pokazalo se da je tamna trijada granično značajno i negativno povezana sa zadovoljstvom vezom i predanosti vezom. Muškarčevo zadovoljstvo vezom pokazalo se slabim medijatorom negativnoga odnosa između ženine tamne trijade i muškarčeve predanosti vezi. Zadovoljstvo vezom bilo je slabi medijator negativnoga odnosa psihopatije muškaraca i žena i predanosti vezi (Smith i sur., 2014). S obzirom na to da: (1) postoji asortativno uparivanje u crtama tamne trijade (2) pojedinci izraženih crta tamne trijade ulaze u dugoročne odnose (3) tamna trijada je povezana s nezadovoljstvom vezom, moguće je u budućim istraživanjima istražiti utjecaj sličnosti u tamnoj trijadi na zadovoljstvo u dugoročnim vezama.

Rezultate ovoga istraživanja potrebno je interpretirati s oprezom zbog određenih nedostataka. Prvo, korištene su mjere samoprocjene. Obilježja osoba izražene tamne trijade navode na pitanje u kojoj su mjeri osobe izražene tamne trijade prikrivaju svoja negativnija obilježja. U budućim bi istraživanjima trebalo koristiti različite izvore informacija o ispitanicima, na primjer, procjene partnera, prijatelja i poznanika te nekoliko različitih mjera tamne trijade. Slično tome, Penke i Asendorpf (2008) ističu problematičnost otvorenoga tipa prve tri čestice Upitnika socioseksualne orijentacije. Naime, pitanja otvorenoga tipa za broj seksualnih partnera proizvode vrlo iskrivljene podatke zbog prenapuhavanja, grube procjene i pristranosti pamćenja. Ne postoji slaganje oko načina smanjivanja utjecaja tih čestica na ukupni rezultat: neki autori ograničuju odgovore na Čestici 2, drugi ograničuju odgovore za sve tri čestice otvorenoga tipa, treći uklanjaju 1% podataka (s najvišom vrijednošću), a četvrti transformiraju distribuciju prema normalnosti uz pomoć logaritama (Penke i Asendorpf, 2008).

Nadalje, potrebno je obratiti pažnju na problem generalizacije rezultata istraživanja. U istraživanju je korišten uzorak pribavljen metodom snježne grude. Moguće je pretpostaviti da će osobe spremne na sudjelovanje u istraživanju imati nižu razinu tamne trijade. Osobe tamne

trijade imaju zajedničku crtu neugodnosti što ih čini manje sklonima pomaganju drugima. Isto tako, uzorak nije bio homogen u važnim odrednicama: neki parovi su bili u braku dok neke nisu bili u braku; neki ispitanici su imali djecu, a neki nisu.

U ovom istraživanju korišten je pristup usmjeren na varijable („*variable-centered approach*“, VCA). Neka istraživanja asortativnoga uparivanja koriste pristup usmjeren na parove („*couple-centered approach*“, CCA). Luo i Klohnen (2005) naglašavaju neke nedostatke pristupa usmjerenoga na varijable. Prema autorima, nije moguće točno interpretirati korelaciju između koeficijenata različitosti i treće varijable bez istraživanja odnosa komponenata indeksa disortativnosti s trećom varijablom. Jedan način kako to učiniti je uvesti apsolutni indeks disortativnosti nakon dva glavna efekta (rezultati muškaraca i žena) u multiplu regresijsku analizu. Međutim, apsolutni indeks disortativnosti svejedno će biti „onečišćen“ s komponentnim rezultatima ako nemaju jednake varijance. Drugi način je uvesti interakciju nakon što su uneseni individualni rezultati. Iako značajna interakcija upućuje na to da efekt samoprocjena jednoga partnera utječe na razinu samoprocjena drugoga partnera, ne mora nužno pretpostavljati prisutnost sličnosti. Jedini način kako odrediti postoji li sličnost jest napraviti graf interakcije i pažljivo procijeniti njezino značenje (Luo i Klohnen, 2005).

Potrebno je osvrnuti se na neke probleme mjerenja tamne trijade. Prvo, korelacije između crta u istraživanju Murisa i suradnika (2017) bile su dovoljno velike da bi upućivale na preklapanje koncepata. U ovom istraživanju korelacije između crta tamne trijade kod muškaraca i žena bile su niske do umjerene, što je u skladu s drugim istraživanjima (Muris i sur., 2017). Iako mjera Prljavih dvanaest, korištena u ovom istraživanju, zadržava srž neugodnosti, kratkoročnoga razmnožavanja i agresivnosti tamne trijade, neki autori ističu da ne zahvaća heterogenost pojedinačnih konstrukata tamne trijade (Jonason i Webster, 2010; Maples, Lamkin i Miller, 2013). U literaturi se navode druge kritike vezane uz konstrukt valjanost mjere Prljavih dvanaest. Prljavih dvanaest ispituje antagonistične aspekte psihopatije i narcizma, no ne ispituje dezinhibiciju kod psihopatije i ekstraverziju kod narcizma (Maples i sur., 2013). Nadalje, Prljavih dvanaest mjeri osjetljivi narcizam (Maples i sur., 2013). Međutim, čini se da mjera narcizma uključuje i neke aspekte narcizma koji nisu uključeni u sadržaj mjere (npr. površnost). Nadalje, istraživanje Jonasona i Luévana (2013) pokazalo je da makijavelizam i psihopatija mjere neke jedinstvene aspekte crta tamne trijade. Maples i suradnici (2013) zapazili su da mjera Prljavih dvanaest sadrži redundantne čestice koje upućuju na pretjerano

usku skalu. Pri konstrukciji upitnika vjerojatno su korištene slične čestice kako bi se dobila zadovoljavajuća unutarnja pouzdanost upitnika. Drugo, psihopatija se pokazala dominantnom crtom kod objašnjavanja različitih oblika zlonamjernoga ponašanja (Muris i sur., 2017). U meta-analizi Murisa i suradnika (2017) kada se kontrolirala varijanca psihopatije, narcizam i makijavelizam nisu doprinijeli predviđanju ponašanja koja krše norme. Iz tog razloga, postavlja se pitanje mogu li mjere poput Prljavih dvanaest i Kratke mjere tamne trijade imati značajan doprinos u mjerenju psihopatije. Skala Prljavih dvanaest mjeri samo jednu sastavnicu psihopatije, okorjeli afekt, a ignorira ostale, poput interpersonalne manipulacije, kaotičnoga stila života i antisocijalnoga ponašanja (Miller i sur., 2012). Prema Miller i suradnicima (2012) konvergentna valjanost psihopatije mjere Prljavih dvanaest vrlo je niska; subskala dijeli samo 23% varijance s drugim mjerama psihopatije.

Provedeno je istraživanje koristilo nekoliko mjera tamne trijade: rezultate na subskalama tamne trijade mjere Prljavih dvanaest (crte tamne trijade) i ukupan rezultat na mjeri Prljavih dvanaest. Jonason i Luévano (2013) pretpostavili su da se dvofaktorski model više uklapa za mjeru Prljavih dvanaest od jednofaktorskoga ili trofaktorskog modela. Prema istraživačima, dvofaktorski model bolje se uklapa od ostalih modela – odražava ideju o tamnoj trijadi kao pojedinačnim crtama srednje razine i dimenziji životne povijesti, više razine (Jonason i sur., 2009). Rezultati idu u prilog pretpostavki da je opravdano koristiti rezultate na subskalama mjere Prljavih dvanaest i ukupnome rezultatu na mjeri Prljavih dvanaest. Najlošiju zastupljenost na pojedinačnoj crti imala je čestica koja mjeri ciničnost, pojam koji se može razumjeti na različite načine (Jonason i Luévano, 2013). Pored toga, čini se da su neke čestice (na primjer, čestica „*Sklon/a sam iskoristavati druge kako bih postigao/postigla svoj cilj.*“) bolje objašnjene globalnim faktorom nego pojedinačnim crtama tamne trijade.

Nadalje, Upitnik socioseksualne orijentacije može se podijeliti u pod-dimenzije: (1) socioseksualne stavove i ponašanja (Webster i Bryan, 2007) ili u (2) prošla ponašajna iskustva, stavove prema seksu bez vezivanja i socioseksualne želje (Penke i Asendorpf, 2008). Prema tome, moguće je dodatno ispitati pod-dimenzije Upitnika socioseksualne orijentacije kao moderatore asortativnosti u tamnoj trijadi parova. Na primjer, Jonason i suradnici (2009) dobili su umjerene korelacije socioseksualnoga ponašanja i stavova sa svim mjerama tamne trijade i kompozitnom varijablom.

Muris i suradnici (2017) dovode u pitanje smislenost korištenja tamne trijade u istraživanju „zle“ strane ljudske prirode. Istraživači su istaknuli da je varijanca tamne trijade uvelike objašnjena petofaktorskim modelom i odgovarajućim facetama modela. Isto tako, Book, Visser i Volk (2015) zaključili su da faktor iskrenosti-poniznosti HEXACO modela objašnjava najveći dio varijance crta tamne trijade. Prema tome, autori su pretpostavili da navedeni faktor predstavlja parsimoničan model za antisocijalne osobine ličnosti. Tamna trijada, prema Murisu i suradnicima (2017) redundantan je koncept koji ne može puno dodati tradicionalnim modelima ličnosti, iako je potrebno još dodatnih istraživanja. U budućim radovima moguće je istražiti asortativno uparivanje za faktor iskrenosti-poniznosti HEXACO modela.

5. Zaključak

Pretpostavili smo se da će postojati nisko do umjereno pozitivno asortativno uparivanje za crte tamne trijade. Rezultati su u skladu s hipotezom i uglavnom u skladu s istraživanjima asortativnosti partnera u tamnoj trijadi. Korelacije između rezultata muškaraca i žena za pojedinu crtu tamne trijade (asortativno uparivanje) bile su niske za crte tamne trijade i ukupan rezultat na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. U ovom istraživanju pretpostavili smo da se asortativno uparivanje u tamnoj trijadi javlja zbog inicijalnoga uparivanja. Rezultati podržavaju hipotezu o inicijalnome uparivanju za crte tamne trijade te su u skladu s drugim rezultatima istraživanja. Također, pretpostavili smo da je u pozadini asortativnoga uparivanja aktivno uparivanje. Rezultati ovoga istraživanja u skladu su s hipotezom o aktivnom uparivanju za crte tamne trijade i rezultatima nekih drugih istraživanja. Predvidjeli smo da će socioseksualnost moderirati sličnost između partnera u tamnoj trijadi. Kada je socioseksualna orijentacija muškaraca i žena različitija postojat će veća disortativnost u tamnoj trijadi, a kada je socioseksualna orijentacija sličnija postojat će manja disortativnost u tamnoj trijadi. Rezultati analize socioseksualnosti kao moderatora sličnosti partnera u tamnoj trijadi nisu u skladu s hipotezom. Pokazalo se da je samo socioseksualnost muškaraca povezana s disortativnosti u ukupnom rezultatu na mjeri tamne trijade Prljavih dvanaest. Drugim riječima, što je socioseksualnost muškaraca bila manje restriktivna, to je različitost između partnera bila veća.

Literatura

- Ackerman, R. A., Witt, E. A., Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W. i Kashy, D. A. (2011). What does the narcissistic personality inventory really measure?. *Assessment*, 18(1), 67-87.
- Arránz Becker, O. (2013). Effects of similarity of life goals, values, and personality on relationship satisfaction and stability: Findings from a two-wave panel study. *Personal Relationships*, 20(3), 443-461.
- Belsky, J., Steinberg, L. i Draper, P. (1991). Childhood experience, interpersonal development, and reproductive strategy: An evolutionary theory of socialization. *Child Development*, 62(4), 647-670.
- Book, A., Visser, B. A. i Volk, A. A. (2015). Unpacking “evil”: Claiming the core of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 73, 29-38.
- Boutwell, B. B., Beaver, K. M. i Barnes, J. C. (2012). More alike than different: Assortative mating and antisocial propensity in adulthood. *Criminal Justice and Behavior*, 39(9), 1240-1254.
- Breen, R. i Salazar, L. (2011). Educational assortative mating and earnings inequality in the United States. *American Journal of Sociology*, 117(3), 808-843.
- Buss, D. M. (1985). Human mate selection: Opposites are sometimes said to attract, but in fact we are likely to marry someone who is similar to us in almost every variable. *American Scientist*, 73(1), 47-51.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12(1), 1-14.
- Buss, D. M. i Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 559-570.
- Buss, D. M. i Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100(2), 204-232.

- Chabrol, H., Van Leeuwen, N., Rodgers, R. i Séjourné, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and Individual Differences*, *47*(7), 734-739.
- Christie, R. i Geis, F.L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic.
- Figueredo, A. J., Sefcek, J. A. i Jones, D. N. (2006). The ideal romantic partner personality. *Personality and Individual Differences*, *41*(3), 431-441.
- Figueredo, A. J., Vásquez, G., Brumbach, B. H., Schneider, S. M., Sefcek, J. A., Tal, I. R. i sur. (2006). Consilience and life history theory: From genes to brain to reproductive strategy. *Developmental Review*, *26*(2), 243-275.
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., Campbell, L. i Overall, N. C. (2013). *The Science of Intimate Relationships*. Malden: Wiley-Blackwell.
- Gangestad, S. W. i Simpson, J. A. (2000). The evolution of human mating: Trade-offs and strategic pluralism. *Behavioral and Brain Sciences*, *23*(4), 573-587.
- Gonzaga, G. C., Carter, S. i Galen Buckwalter, J. (2010). Assortative mating, convergence, and satisfaction in married couples. *Personal Relationships*, *17*(4), 634-644.
- Gordts, S., Uzieblo, K., Neumann, C., Van den Bussche, E. i Rossi, G. (2017). Validity of the Self-Report Psychopathy Scales (SRP-III full and short versions) in a community sample. *Assessment*, *24*(3), 308-325.
- Grosz, M. P., Dufner, M., Back, M. D. i Denissen, J. J. (2015). Who is open to a narcissistic romantic partner? The roles of sensation seeking, trait anxiety, and similarity. *Journal of Research in Personality*, *58*, 84-95.
- Hare, R. D. (1980). A research scale for the assessment of psychopathy in criminal populations. *Personality and Individual Differences*, *1*(2), 111-119.
- Humbad, M. N., Donnellan, M. B., Iacono, W. G., McGue, M. i Burt, S. A. (2010). Is spousal similarity for personality a matter of convergence or selection?. *Personality and Individual Differences*, *49*(7), 827-830.

- Ináncsi, T., Láng, A. i Bereczkei, T. (2016). A darker shade of love: Machiavellianism and positive assortative mating based on romantic ideals. *Europe's Journal of Psychology*, 12(1), 137.
- Jauk, E., Neubauer, A. C., Mairunteregger, T., Pemp, S., Sieber, K. P. i Rauthmann, J. F. (2016). How alluring are dark personalities? The Dark Triad and attractiveness in speed dating. *European Journal of Personality*, 30(2), 125-138.
- Jonason, P. K. i Luévano, V. X. (2013). Walking the thin line between efficiency and accuracy: Validity and structural properties of the Dirty Dozen. *Personality and Individual Differences*, 55(1), 76-81.
- Jonason, P. K. i Tost, J. (2010). I just cannot control myself: The Dark Triad and self-control. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 611-615.
- Jonason, P. K. i Webster, G. D. (2010). The Dirty Dozen: A concise measure of the Dark Triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420.
- Jonason, P. K., Li, N. P. i Buss, D. M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 48(4), 373-378.
- Jonason, P. K., Lyons, M. i Blanchard, A. (2015). Birds of a “bad” feather flock together: The Dark Triad and mate choice. *Personality and Individual Differences*, 78, 34-38.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality: Published for the European Association of Personality Psychology*, 23(1), 5-18.
- Jonason, P. K., Kavanagh, P. S., Webster, G. D. i Fitzgerald, D. (2011). Comparing the measured and latent dark triad: Are three measures better than one. *Journal of Methods and Measurement in the Social Sciences*, 2(1), 28-44.
- Jonason, P. K., Koenig, B. L. i Tost, J. (2010). Living a fast life. *Human Nature*, 21(4), 428-442.

- Jonason, P. K., Valentine, K. A., Li, N. P. i Harbeson, C. L. (2011). Mate-selection and the Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy and creating a volatile environment. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 759-763.
- Jones, M. (1998). Sociosexuality and motivations for romantic involvement. *Journal of Research in Personality*, 32(2), 173-182.
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2010). Different provocations trigger aggression in narcissists and psychopaths. *Social Psychological and Personality Science*, 1(1), 12-18.
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.
- Jones, D. N. i Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20-24.
- Kardum, I., Hudek-Knežević, J. i Gračanin, A. (2006). Sociosexuality and mate retention in romantic couples. *Psihologijske Teme*, 15(2), 277-296.
- Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Gračanin, A. i Mehić, N. (2017). Assortative mating for psychopathy components and its effects on the relationship quality in intimate partners. *Psychological Topics*, 26(1), 211-239.
- Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Schmitt, D. P. i Čović, M. (2017). Assortative mating for Dark Triad: Evidence of positive, initial, and active assortment. *Personal Relationships*, 24(1), 75-83.
- Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Schmitt, D. P. i Grundler, P. (2015). Personality and mate poaching experiences. *Personality and Individual Differences*, 75, 7-12.
- Keller, M. C., Garver-Apgar, C. E., Wright, M. J., Martin, N. G., Corley, R. P., Stallings, M. C. i sur. (2013). The genetic correlation between height and IQ: Shared genes or assortative mating?. *PLOS Genetics*, 9(4), 1-10.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A. i Cook, W. L. (2006). *Dyadic data analysis*. New York: Guilford.

- Kessler, S. R., Bandelli, A. C., Spector, P. E., Borman, W. C., Nelson, C. E. i Penney, L. M. (2010). Re-Examining machiavelli: A three-dimensional model of machiavellianism in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology, 40*(8), 1868-1896.
- Koladich, S. J. i Atkinson, B. E. (2016). The dark triad and relationship preferences: A replication and extension. *Personality and Individual Differences, 94*, 253-255.
- Krueger, R. F., Moffitt, T. E., Caspi, A., Bleske, A. i Silva, P. A. (1998). Assortative mating for antisocial behavior: Developmental and methodological implications. *Behavior Genetics, 28*(3), 173-186.
- Lee, K. i Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences, 38*(7), 1571-1582.
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A. i Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*(1), 151-158.
- Lilienfeld, S. O. i Andrews, B. P. (1996). Development and preliminary validation of a self-report measure of psychopathic personality traits in noncriminal population. *Journal of Personality Assessment, 66*(3), 488-524.
- Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass, 11*(8), 1-14.
- Luo, S. i Klohnen, E. C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 88*(2), 304-326.
- Maples, J. L., Lamkin, J. i Miller, J. D. (2014). A test of two brief measures of the dark triad: The Dirty Dozen and Short Dark Triad. *Psychological Assessment, 26*(1), 326-331.
- Mealey, L. (1995). The sociobiology of sociopathy: An integrated evolutionary model. *Behavioral and Brain Sciences, 18*(3), 523-541.

- Merikangas, K. R. (1982). Assortative mating for psychiatric disorders and psychological traits. *Archives of General Psychiatry*, 39(10), 1173-1180.
- Miles, J. i Shevlin, M. (2006). *Applying regression and correlation: A guide for students and researchers*. London: Sage.
- McCrae, R. R., Martin, T. A., Hrebickova, M., Urbánek, T., Boomsma, D. I., Willemsen, G. i Costa, P. T. (2008). Personality trait similarity between spouses in four cultures. *Journal of Personality*, 76(5), 1137-1164.
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23(6), 421-426.
- Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556-563.
- Paulhus, D. L., Neumann, C. S. i Hare, R. D. (2009). *Manual for the Self-Report Psychopathy (SRP) Scale*. Toronto: Multi-Health Systems.
- Penke, L. i Asendorpf, J. B. (2008). Beyond global sociosexual orientations: A more differentiated look at sociosexuality and its effects on courtship and romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(5), 1113-1135.
- Raskin, R., i Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902.
- Rauthmann, J. F. i Will, T. (2011). Proposing a multidimensional Machiavellianism conceptualization. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(3), 391-403.
- Sherlock, J. M., Verweij, K. J., Murphy, S. C., Heath, A. C., Martin, N. G., i Zietsch, B. P. (2017). The role of genes and environment in degree of partner self-similarity. *Behavior Genetics*, 47(1), 25-35.

- Schmitt, D. P. i Shackelford, T. K. (2008). Big Five traits related to short-term mating: From personality to promiscuity across 46 nations. *Evolutionary Psychology*, 6(2), 246-282.
- Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 870-883.
- Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1992). Sociosexuality and romantic partner choice. *Journal of Personality*, 60(1), 31-51.
- Simpson, J. A., Wilson, C. L. i Winterheld, H. A. (2004). Sociosexuality and romantic relationships. U J. H. Harvey, A. Wenzel i S. Sprecher (Ur.), *Handbook of sexuality in close relationships* (87-112). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sleep, C. E., Lavner, J. A. i Miller, J. D. (2017). Do individuals with maladaptive personality traits find these same traits desirable in potential romantic partners?. *Personality and Individual Differences*, 119, 317-322.
- Smith, C. V., Hadden, B. W., Webster, G. D., Jonason, P. K., Gesselman, A. N. i Crysel, L. C. (2014). Mutually attracted or repulsed? Actor–partner interdependence models of Dark Triad traits and relationship outcomes. *Personality and Individual Differences*, 67, 35-41.
- Stearns, S. C. (1976). Life-history tactics: A review of the ideas. *The Quarterly Review of Biology*, 51(1), 3-47.
- Tellegen, A. (2003). *Multidimensional Personality Questionnaire*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Townsend, J. M. i Wasserman, T. (1997). The perception of sexual attractiveness: Sex differences in variability. *Archives of Sexual Behavior*, 26(3), 243-268.
- Trivers, R. (1972). Parental investment and sexual selection. U B. Campbell (Ur.), *Sexual selection and the descent of man, 1871-1971* (136-179). Chicago: Aldine Publishing Company.

- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C. i Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences*, 44(2), 445-452.
- Youyou, W., Stillwell, D., Schwartz, H. A. i Kosinski, M. (2017). Birds of a feather do flock together: Behavior-based personality-assessment method reveals personality similarity among couples and friends. *Psychological Science*, 28(3), 276-284.
- Watson, D., Beer, A. i McDade-Montez, E. (2014). The role of active assortment in spousal similarity. *Journal of Personality*, 82(2), 116-129.
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Nus Simms, E., Haig, J. i Berry, D. S. (2004). Match makers and deal breakers: Analyses of assortative mating in newlywed couples. *Journal of Personality*, 72(5), 1029-1068.
- Webster, G. D. i Bryan, A. (2007). Sociosexual attitudes and behaviors: Why two factors are better than one. *Journal of Research in Personality*, 41(4), 917-922.
- Zentner, M. R. (2005). Ideal mate personality concepts and compatibility in close relationships: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(2), 242-256.
- Zietsch, B. P., Verweij, K. J., Heath, A. C. i Martin, N. G. (2011). Variation in human mate choice: Simultaneously investigating heritability, parental influence, sexual imprinting, and assortative mating. *The American Naturalist*, 177(5), 605-616.